

Rinze Ijbema - Zondag 32

[1] Het gaat vanmiddag over goede werken en over de zin daarvan. ‘Goede werken’: kerktaal voor de mooie dingen die je doet, waar God plezier van heeft, waar je zelf een goed gevoel van krijgt en die de mensen om je heen (‘naasten’, in kerktaal) blij maken. Één groot feest, zou je zeggen. Maar vaak hangt er een andere sfeer om dit onderwerp, een beetje zorgelijk, een beetje negatief. Bij voorbeeld zo’n vraag van de Catechismus: ‘Nu wij door Christus verlost zijn, waarom moeten wij dan nog goede werken doen?’ Het is dat Paulus ook een keer zo’n vraag gesteld heeft, anders zou je het haast als te onfatsoenlijk uit de belijdenis kieperen. Nu weet ik wel waar Paulus en de belijdenis vandaan komen. Ze bedoelen het als een verbaasde vraag, wanneer je onder de indruk bent van Gods goedheid en genade. En dan vraag je je af: ‘Wat kan ik daar nou nog aan toevoegen?’ Maar voor je het weet wordt het zomaar een vraag die wel uit luiheid voortkomt, niet uit verbazing.

Een andere zure reactie vanuit het negatieve is: ‘Goede werken? Daar verdien ik toch niks mee?’ ‘Daar heb ik toch niks aan?’ Hoepel op, zeg. En nog zo’n mega-domper: ‘Zelfs mijn beste werken zijn nog met zonde besmet.’ En ja, die staat ook in de catechismus. En het is ook zo. Maar... Maar voor je het weet is de sfeer rond de mooie dingen die je doet zuur en zorgelijk en negatief. En daar doen we vanmiddag een keer niet aan mee. Want goede werken, de mooie dingen die je doet, die zijn toevallig allereerst ook nog een keer tastbare genade. **[2]** Tastbare genade: voor God, voor jezelf en voor de mensen om je heen.

Voor God, om te beginnen. Probeer je je eens een beetje in zijn positie te verplaatsen. Het meest typerende voor God is het werkwoord geven. Hij is de bron van al het goede, van leven en liefde en barmhartigheid. Hij geeft zichzelf, om te beginnen in zichzelf aan zichzelf: de drie-eenheid. Hij geeft zichzelf, vervolgens in een schepping die werkelijk overdreven mooi in elkaar zit. Waarom is er überhaupt zoveel schoonheid, zoveel leven, zoveel liefde mogelijk? Omdat God zo in elkaar zit dat Hij de God is die geeft, die geniet van laten genieten. En werkelijk, God geeft niet óm er iets voor terug te krijgen. Hij is geen Joop van den Ende. Alles is al van God, je kunt Hem niet rijker maken en ook niet armer. Hij heeft er gewoon plezier in, als in die schepping van Hem mensen zijn, die opkijken en Hem bedanken met woorden en daden.

In de tijd van het Oude Testament was daar een heel mooi model voor. Dat was het offer. Offeren was een manier, dé manier, voor mensen, om niet alleen met woorden maar ook met daden

te laten zien dat ze God dankbaar zijn. Nou was het zo dat de hele wereld offerde. In alle godsdiensten had je zulke rituelen en Israël was geen uitzondering. Wat wel typisch was voor Israël, was dat er geen sprake was van 'voor wat hoort wat.' Iedere Israëliet die een offer bracht wist heel goed dat hij God er niet mee ging omkopen. Alles is al van God, je kunt Hem niet omkopen. Maar je wilde je woorden van afhankelijkheid en dankbaarheid en eerbied voor God onderstrepen met een daad: een offer.

In het Nieuwe Testament sluit Paulus daarbij aan, in Romeinen 12: 1: **[3]** 'Broeders en zusters, met een beroep op Gods barmhartigheid vraag ik u om uzelf als een levend, heilig en God welgevallig offer in zijn dienst te stellen, want dat is de ware eredienst voor u.' En volgens mij is wat Paulus hier zegt precies het punt dat ik graag wil maken: goede werken, de mooie dingen die je doet, die zijn God welgevallig, daar wordt God blij van. Zo wordt de genade die Hij geeft - door onze goede werken heen - tot iets tastbaars voor Hemzelf. Maar laten we gewoon even kijken wat Paulus hier zegt.

'Met een beroep op Gods barmhartigheid.' Paulus brief aan de Romeinen is eigenlijk een goed verhaal over de plaats van Israël, nu God in Christus een nieuwe start heeft gemaakt. In zijn verhaal zet Paulus eerst, **[4]** in hoofdstuk 1-3, neer hoe de hele wereld, inclusief Israël, vanuit Gods perspectief een puinhoop geworden is. Vervolgens wijst Paulus, in hoofdstuk 4-8, de weg van geloof in Christus als weg van herstel, om dan in hoofdstuk 9-11 over Israël te schrijven. En in het slot van zijn brief, hoofdstuk 12-16, werkt hij dit verhaal uit voor de praktijk. En begint dan dus in 12: 1 over je leven als een offer van God. En vraagt je je leven te offeren 'met een beroep op Gods barmhartigheid'. En Gods barmhartigheid is dat hele verhaal van de puinhoop van de wereld en van het geloof in Christus als de weg van herstel voor heidenen en Joden. En dan dus die brug naar de praktijk: maak jij dan ook een nieuwe start.

[5] 'Ik vraag u om uzelf als een levend, heilig en God welgevallig offer in zijn dienst te stellen.' 'Levend' staat tegenover 'dood'. Dat is een open deur, maar op deze manier wil ik je laten zien dat dit woord een driedubbele bodem heeft. Kijk, de offers van Israël waren levend, maar werden gedood. Maar als jij jezelf offert aan God ga je niet dood. Je gaat juist leven. En dat is omdat Christus als laatste offerlam zijn leven losliet om te sterven. En juist zo verdiende Hij het leven, voor zichzelf en voor iedereen. En nu ben jij een levend offer.

'Een levend, heilig en God welgevallig offer.' Dat zijn Paulus' woorden. God heeft er plezier in. Dat zijn mijn woorden. Wees met heel je leven een God welgevallig offer, in zijn dienst, zegt

Paulus. Onze goede werken maken Gods genade tastbaar voor God zelf, daar heeft God plezier van, zeg ik. En precies dit is de ware eredienst voor ons. De hele eredienst van vroeger was in feite symbolisch: op vaste tijden de voorgeschreven offers elk op hun eigen manier. En het was een symbool van wat jij vandaag mag doen: elke dag opnieuw God laten genieten van alles wat jij doet op een manier die past bij God.

En weet je, daar word je zelf ook beter van. Goede werken, mooie dingen doen, is niet alleen een plezier voor God, je vaart er zelf wel bij. Lichamelijk, geestelijk, emotioneel, sociaal: het wordt allemaal beter als je goede werken doet. Lees maar mee in 1 Petrus 2: 18-19: **[6]** 'Slaven, erken het gezag van uw meesters en heb ontzag voor hen, niet alleen voor de goede en de rechtvaardige, maar ook voor de onrechtvaardige. Het is een blijk van genade als iemand, doordat zijn aandacht op God gericht is, in staat is onverdiend leed te verdragen.' Oeps. Ja, dat is wel een puntje, natuurlijk. Kijk, God zit niet met een rekenmachine te kijken of Hij via goede werken nog wat terugkrijgt voor zijn genade. Maar zo moet jij ook niet goede werken doen omdat het voor jou wat oplevert. Want juist als het niks oplevert, levert het wel wat op - namelijk tastbare genade.

Opnieuw, eerst maar eens kijken wat de Bijbel eigenlijk zegt. Het gaat dus over slaven en het is goed om dat telkens even scherp te stellen. De Bijbel, het evangelie, is gaan klinken in een wereld waarin slavernij gewoon was. Maar dan moet je er wel bij zeggen dat op een dieper niveau slavernij niet past bij Gods ideale wereld. En tegelijk blijft dit overeind staan: hoe rotter de wereld, hoe tastbaarder de genade. Of ook: hoe rotter de wereld, hoe tastbaarder het evangelie. Als jij geroepen bent christen te zijn in een omgeving die niet christelijk is, is elke stap in de goede richting een christelijke stap.

En wat is dat dan, een stap in de goede richting? Het voorbeeld van de goede slaaf maakt dat duidelijk. Want kennelijk heb je goede slaven en foute slaven. Net zoals je kennelijk ook goede heren hebt en foute heren. Heb je een goede heer, eentje met aandacht en respect voor zijn slaven, dan heb je het als goede slaaf gemakkelijk. Maar heb je als goede slaaf een foute heer, wat moet je dan? Je kunt van de weeromstuit de boel saboteren: jij zorgt niet voor mij. Ik zorg niet voor jou. Maar dan breek je af, en goed gedrag doet dat niet. Goed gedrag is opbouwend gedrag, zelfs tegenover een foute heer/baas/regering/partner/ouder/kind/enzovoort.

Petrus zegt dat bij zulk gedrag 'je aandacht op God gericht is.' Ik vertaal dat even met 'met een focus op Christus.' Want, zegt Petrus ergens anders, Jezus was ook als een slaaf die niet

terugschuld, niet saboteerde, niet vervloekte. Je focus dus op Christus. Je aandacht gericht op God. Even rustig ademen. En dan zoeken: wat is hier de stap in de goede richting? Waar breek ik niet langer af, maar waar kan ik opbouwen? En even voor de duidelijkheid: het omgekeerde van afbreken is niet niks doen. Het omgekeerde van afbreken is opbouwen. Je hebt een foute heer, een die je treitert. De natuurlijke reactie is: saboteren. Maar dat wil je niet meer, gefocust op Christus. Jij bent uit die mallemolen gestapt. Maar wat dan? Alles maar zwijgend verdragen en zo veel mogelijk onderduiken? Nee; jouw leven is een offer voor je echte Heer, de goede Heer van de hele wereld. Dus wil jij mooie dingen doen, goede werken. Dus je doet je taken en je doet ze goed en je doet nog wat extra waar je kan. En dan? Ziet je foute heer het? Misschien wel, misschien niet.

Maar dit is het punt volgens Petrus: 'Het is een blijk van genade als iemand, doordat zijn aandacht op God gericht is, in staat is onverdiend leed te verdragen.' Onverdiend leed dragen: een blijk van genade. Oftewel: tastbare genade. Weet je, ik geloof dat God ons veel en vaak zegent wanneer wij erop uit zijn mooie dingen voor Hem te doen. Lichamelijk en geestelijk, emotioneel en sociaal: Hij kan je op duizend en één manieren zegenen en Hij doet dat ook en geniet er dan van. Dan wordt zijn genade ook tastbaar voor jou. Maar vergis je niet. Ook de kracht die je krijgt om het vol te houden als je er misschien ziek van wordt en moe en eenzaam: het is nog altijd geestelijke winst, tastbare genade voor jou zelf.

En dan is het doen van mooie dingen, van goede werken, ook nog eens tastbare genade voor de mensen om je heen, voor je naasten. Hierbij lees ik weer een ander stukje, 1 Petrus 3: 1-2: **[7]** 'Voor u, vrouwen, geldt hetzelfde: erken het gezag van uw man. Dan zullen mannen die weigeren Gods boodschap te aanvaarden daarvoor gewonnen worden door het gedrag van hun vrouw, zonder dat zij iets hoeft te zeggen, omdat ze zien hoe zuiver u leeft uit ontzag voor God.' Even ter verduidelijking: de bijbel spreekt vanuit een besef van een verantwoordelijkheid van een man voor zijn vrouw, die je niet om kunt keren. Hier gebruikt deze vertaling daarvoor het woord 'gezag,' en ik denk dat dit woord vandaag associaties heeft die de bijbel niet bedoeld. Maar ik wil hier benoemen dat de bijbel spreekt vanuit een besef van een verantwoordelijkheid van een man voor zijn vrouw, die je niet een op een kunt omkeren. En ik hoop dat je het goed vindt dat ik dit onderwerp daarmee laat rusten.

Want er is iets anders in deze woorden van Petrus, waarover je kunt struikelen. Hoezo worden mensen gewonnen voor Gods boodschap door het gedrag van mensen om hen heen? Ik zie dat in de praktijk maar bar weinig gebeuren. Is Petrus hier niet een beetje naïef? Ik wil daar twee

dingen van zeggen, en ik zeg ze net zo hard tegen mijzelf als tegen jullie. Het eerste is dit: de boodschap van de bijbel heeft de praktijk niet nodig om wel waar te zijn. Het kan goed wezen dat Petrus hier wel een waarheid op het spoor is, ook wanneer ik daar niet altijd veel van herken. En het tweede: als je dit in de praktijk niet veel ziet gebeuren, aan wie ligt dat dan? Oftewel: hoe zichtbaar is Gods genade in jouw leven? Oftewel: hoe tastbaar is Gods genade in jou voor de mensen om je heen?

Weet je, als je even uitzoomt op wat wij hier in het klein aan het doen zijn: wij zijn behoorlijk uitzonderlijk, vandaag. In Nederland gaan steeds minder mensen naar de kerk, en daarachter zijn steeds minder mensen bezig met de vraag naar God. Er is heel wat gepreekt en geëvangelizeerd in Nederland, in de afgelopen eeuwen. Maar het loopt stuk op de muur van de secularisatie, van de ontkerkelijking van de maatschappij en van de ontgoddelijking van de wereld. Je zou haast denken dat je je als kerk maar beter kunt richten op overwinteren, in de hoop dat het nog een keer lente wordt, misschien over een paar decennia. Maar Petrus stuurt hier niet aan op overwinteren en op een soort van winterslaap. Hij houdt de mogelijkheid open dat als je woorden geen effect hebben, je daden dat onder Gods zegen nog wel hebben. Tastbare genade van God door jou heen voor de mensen om je heen. In de woorden van het Oostevent: Hij is Heer en Hij is er.

[8] Goede werken. Mooie dingen doen. Je kunt er verzuurde discussies over ophangen. 'Waarom zouden wij nog goede werken doen?' Blijf alsjeblieft niet in de neagtieve sfeer hangen. Als God er toch plezier in heeft dat Hij in jou zijn genade ziet vrucht dragen, dan is dat toch in zichzelf al waardevol? Als jij, toen jij leerde lopen, een volwassen brein had gehad, had je ook kunnen denken: waarom dragen ze me niet? Waarom zou ik mijn best doen? Maar onbewust wist je dat dit de bedoeling was: dat jij zou leren lopen, met vallen en opstaan. En je hemelse Vader staat erbij en klapt in zijn handen en moedigt je aan. Want inderdaad: dit was waarvoor Hij jou op de wereld heeft gezet.

Goede werken. Mooie dingen doen. Je kunt bij jezelf denken: wat heb ik er aan? Wat verdien ik er mee? Zeker als het tegen zit. En weet je, nu zijn er kerken waar ze je vertellen dat God je gaat zegenen, fysiek en materieel en emotioneel en sociaal. Maar zo'n kerk zit jij niet in. Dat wil zeggen: ook hier is de boodschap dat God je gaat zegenen. Fysiek en materieel en emotioneel en sociaal: op zijn tijd. Maar gegarandeerd nu al geestelijk. God gaat je geestelijk zegenen als jij je inzet op mooie dingen doen. Zelfs als het gevolg nu nog is dat je onverdiend leed moet verdragen. Het is een blijk van genade als je dat gaat kunnen verdragen. Tastbare genade van God voor jezelf.

Mooie dingen doen. 'Maar zelfs mijn beste werken zijn nog met zonden besmet.' Dat zal waar zijn. Dat is waar. De motieven, in je hart, ik ben niet eens in staat om ze precies te ontrafelen. Daar zitten best wel foute bij. En de dingen die je doet zelf, daaraan zit genoeg wat behoorlijk rammelt, ja. En de resultaten heb je ook niet echt in de hand. Maar er is in deze wereld een Heer en Hij is erbij. En aan het eind van deze preek is dit de conclusie: laat het maar aan Hem over hoe Hij door jouw goede werken heen zijn genade tastbaar wil maken voor anderen.

Amen.